

Qısa hekayələr & tərcümələr

QISA HEKAYƏLƏR

Müəllif: Göycəyeva Lamiyə

Son insan

Günün günorta çağı gecə düşdü. Günəşi son "görən" adam kor idi.

***

Xoşbəxtlik

Yorğun qadın işə gedir. Qulağında qulaqlıqlar. "Coldplay" "Paradise" oxuyur.

***

Programçı işləyirdi. Bekket yaradıcılığı ilə bu il tanış oldu. Və bütün il boyu Qodotu gözlədi. İlin sonuncu günü Şaxta Baba gəldi. "Şaxta Baba" dəyişəninə "Qodot" adı verdi və xoşbəxt oldu.

Müəllif: Məmmədova Sevinc

Həqiqətin təzahürü

Femida sargını açdı və gözlərinə inanmadı. Əlindəki tərəzi qırıq idi. Onu yerə atıb çıxıb gedərkən son sözlərini söylədi: "Mən artıq bu oyunda iştirak etmirəm!"

***

Dünyanın sonu

Son saatlar. İnsanlar hava limanlarına axışır. Birdən bütün monitorlarda "Canceled" yazılır.

TƏRCÜMƏLƏR

Tərcüməçi: Göycəyeva Lamiyə

Mark Tvenin ən qısa hekayəsi

Evli kişinin məxaric dəftərindən səhifə...dollar

11 sentyabr. Qəzetdə elan: «Makinaçı qadın axtarıram»...0,30

13 sentyabr. Xanım Syuitə həftəlik məvacib (avans)...8

14 sentyabr. Xanım Syuitə rahat stul...6

15 sentyabr. Xanım Syuitə güllər...0,25

18 sentyabr. Xanım Syuitə qızılgüllər...5

20 sentyabr. Həftəlik məvacib...16

22 sentyabr. Xanım Syuitə konfet...2

24 sentyabr. Xanım Syuitlə səhər yeməyi...2,50

26 sentyabr. Xanım Syuit üçün şlyapa...15

27 sentyabr. Həftəlik məvacib...25

29 sentyabr. Teatr və xanım Syuitlə şam yeməyi...9

30 sentyabr. Arvadım üçün manto...85

30 sentyabr. Qayınanam üçün ipək paltar...55

30 sentyabr. Elan: «Yaşlı makinaçı qadın axtarıram»...0,30

Mark Tven

Telefon söhbəti

Telefon söhbəti yanınızda baş verirsə və siz onda iştirak etmirsinizsə, mənəcə bu, müasir həyatın ən maraqlı qəribəliklərindəndir. Məsələn, dünən oturub fəlsəfi mövzuda ciddi məqalə yazanda otaqda buna bənzər söhbət gedirdi. Sən demə, yanında kimsə telefonla danışırsa, yazmaq asan olur. Deməli belə, hər şey bu cür başladı: ailəmizdən olan bir qadın otağa daxil oldu və xahiş etdi ki, şəhərin işgüzar tərəfində olan Baqleyaların evi ilə onu calaşdırım. Çoxdan fikir vermişəm, qadınlar, özü də bir çox şəhərdə, həmişə mərkəzi telefon stansiyası ilə danışdıqlardan boyun qaçırlar. Bilmirəm niyə, amma bu belədir. Xülasə, mərkəzi yığdım və aramızda belə bir söhbət baş tutdu:

Mərkəz (kobudcasına). Alo!

Mən. Mərkəzdir?

Mərkəz. Əlbəttə mərkəzdir. Nə lazımdır?

Mən. Zəhmət olmasa məni Baqleyalarla calaşdırın.

Mərkəz. Calaşdırıram. Dəstəyi asmayın.

Sonra eşidirəm: klak, klak, krak... krrak, krak, klak, klak; sonra diş qıcırması; və nəhayət cırsəsli qadın:

- Bəə-əəli?.. (Səs təcridən yüksəlir.) Eşidirəm, kimdir danışan?

Cavab vermədən dəstəyi ötürüb, stol arxasında otururam. Elə bu dəm dünyanın ən qəribə hadisəsi baş verir – yalnız bir müsahibin eşidildiyi söhbət. Yalnız sualları eşidirsiniz, cavabları yox. Dəvət eşidirsiniz, cavabında minnətdarlıq yox. Ölü səssizlik qəfil, gözlənilməz, heç nə ilə uyğun gəlməyən gah sevinc, gah kədər, gah dəhşət nidaları ilə pozulur. Və heç cür söhbətin nədən getdiyini tuta bilmirsiniz, zira o biri başda danışanın bir kəlməsini də eşitmirsiniz. Deməli, bu söhbət əsnasında çoxlu müxtəlif şərhələr və cavablar eşitdim, özü də onların hamısı qışqırıqla deyilirdi, - axı qadını inandırmaq olmur ki, telefonla asta-asta da danışmaq olur.

- Hə?! Necə olub?!

Fasilə.

- Nə dediniz?

Fasilə.

- Yox, yox! Düşünürəm ki, bu olub.

Fasilə.

- Yox! Yox, yox, onu nəzərdə tutmamışdım. Demək istəyirdim ki, qaynayanda ya da qaynamağa az qalmış atın.

Fasilə.

- Nə?!

Fasilə.

- Bütün tikişlərinə kimi yeniləmişəm.

Fasilə.

- Hə, mənim də belə xoşuma gəlir; ancaq ən yaxşısı valansye və ya bombazinlə, ya da bunlara oxşar bir şeylə tikməkdir. Yaxşı görünəcək...dərhal gözə batacaq.

Fasilə.

- Bu qırx doqquzuncu Tövrətdir... altmış dördədən doqquz yüz yeddiyə kimi. Onlar daxil. Məncə hamımız onları tez-tez oxusaq, yaxşı olardı.

Fasilə.

- Ola bilər. Adətən saç sancağından istifadə edirəm.

Fasilə.

- Nə dediniz? (Kənara.) Uşaqlar, sakit olun!

Fasilə.

- Hə, taxtabiti! İlahi, elə bildim, pişik dediniz.

Fasilə.

- Nə vaxtdan?

Fasilə.

- Siz allah? Heç bilmirdim!

Fasilə.

- Məni təəccübləndirirsiniz! Axı tamamilə qeyri-mümkündür.

Fasilə.

- Kim edir?

Fasilə.

- Pərvərdigara, özün kömək ol!

Fasilə.

- Gör dünyada nələr baş verir!..Doğrudan elə kilsədə?

Fasilə.

- Anası da orda idi?

Fasilə.

- Allah özü kömək olsun! Xanım Baqley! Utancımdan ölərdim! Nə edirdilər ki?

Fasilə.

- Əlbəttə, əmin deyiləm; əlimin altında not dəftərim yoxdur; buna baxmayaraq, məncə belə olacaq: tra-lya-lya-lya-lya-lya-lya-tram-ta-ram-lya-lya-lya-lya! Sonra təkrarlanır.

Fasilə.

- Hə...məncə çox xoşdur...həm də təntənəlidir, təsirlidir, əgər dinamika və alleqreto düz olarsa.

Fasilə.

- Ah, nabat, nabat! Onlara şirniyyat yeməyə icazə vermirəm. Həm də, yeyə də bilmirlər, çünki dişləri yoxdur.

Fasilə.

- Nə?!

Fasilə.

- Yox, yox...davam edin. Hə, burdadır...yazır. Yox, ona mane olmursunuz.

Fasilə.

- Yaxşı. Alınsa, gələrəm. (Kənara.) İlahi, bunu tutmaqdan əlim qopdu. Görüm onu...

Fasilə.

- Yox, yox. Danışmağı xoşlayıram...Ancaq deyəsən sizin vaxtınızı alıram...

Fasilə.

- Nə?! Qonaq?!

Fasilə.

- Yox, heç vaxt onun üstünə yağ sürtmürük.

Fasilə.

- Hə, yaxşı üsuldur. Ancaq bütün evdarlıq kitabları yazır ki, mövsümü keçdikdən sonra, onlar zərərli olur. O, onsuz da onları xoşlamır...əsas da konservləşdirilmişini.

Fasilə.

- Yox, mənəcə bu çox bahadır. Biz heç vaxt qutusuna əlli sentdən çox verməmişik.

Fasilə.

- Getməlisiniz? Onda hələlik.

Fasilə.

- Hə, mənəcə elədir. Hələlik.

Fasilə.

- Yaxşı, saat dördə hazır olaram. Hələlik.

Fasilə.

- Minnətdaram, çox təşəkkür edirəm. Hələlik.

Fasilə.

- Yox, yox!..heç yorulmadım...Necə?...Ah, sizdən bunu eşitmək necə xoşdur. Hələlik. (Dəstəyi asır və deyir: "Oh, bu adamın əlini necə yorur!")

Kişi sadəcə "Hələlik" deyərdi – və bununla da bitirərdi. Ancaq qadınlar – yox! Onlar belə deyillər, - bunu onlara tərif kimi deyirəm, - sərtlik onların təbiətinə ziddir.

Ceyms Coys

Evelin

O, pəncərənin önündə oturub gecənin küçəni istila etməsinə baxırdı. Başını pərdəyə dirəmişdi. Burnunda kretonun iyi qalırdı. Yorğun idi.

Yoldan ötənlər az idi. Axırncı ev sakini də mənzilinə getdi; qız onun başmaqlarının sement səki üzərindəki taqqılısını eşidirdi, sonra şlak cıgırla qırmızı binalar boyu xırçıldadı. Bir vaxtlar orda başqa uşaqlarla birgə oyun oynadıqları məndəcər yerləşirdi.

Sonra Belfastan bir nəfər bu məndəcəri aldı və orda evlər tikdi - özlərinin qara balaca daxmaları kimi yox, qırmızı kərpicdən, parıldayan damı olan evlər.

Yerli uşaqlar əvvəl burda oynayırdılar - Divaynlar, Uoterslər, Dannlar, balaca şikəst Kou, o, onun qardaş və bacıları. Düzü, Ernst oynamırdı: artıq böyük oğlan idi. Ataları həmişə tikanlı çubuqla həyat boyu onların arxasına düşürdü; ancaq balaca Kou yolu gözdən qoymurdu, uzaqdan atanı görən kimi çatdırıb qışqırırdı.

Heç nəyə baxmayaraq gözəl günlər idi. Ata birtəhər dayanırdı; bundan başqa ana da sağ idi. Bu çox əvvəl idi; indi onun özü də, qardaş-bacıları da böyümüş, anaları vəfat etmişdi. Tizzi Dann da ölmüşdü, Uoterslər isə İngiltərəyə qayıtmışdılar. Hər şey dəyişir. İndi də o, başqaları kimi gedəcək, evi tərk edəcək.

Ev! Gözləri ilə otağı gəzdi, neçə il daldala hər həftə silib təmizlədiyi tanış əşyalara baxdı. Və hər dəfəsində bu qədər tozun necə olub yığıldığına təəccüb edirdi. Bəlkə heç vaxt ayrılacağını düşünmədiyi bu əşyaları bir də görməli olmayacaq. Bu illər ərzində axı o heç müqəddəs Marqarita-Mariya Alakokun rəngli litoqrafiyasının yanındakı sınımış fisqarmoniyanın üstündən asılan saralmış şəkildəki keşişin familiyasını da öyrənə bilmədi. O atasının məktəb yoldaşı olmuşdu. Şekli qonaqlarına göstərən atası etinasız tonla deyərdi:

- O indi Melburndadır.

O, evi tərk etmək, çıxıb getmək qərarına gəldi. Məntiqli hərəkətdirmi? O, qərarını hərtərəfli götür-qoy etməyə çalışdı. Evində heç olmasa başını soxacağı dam və bir tikə çörəyi var; bütün həyatını birgə yaşadığı insanlar var. Əlbəttə, həm evdə, həm işdə çox əziyyət çəkməli olmuşdu. Mağazada cavan bir oğlanla qaçdığını eşidəndə görəsən nə deyəcəklər? Ola bilsin onu axmaq adlandıracaqlar; yerinə elanla başqasını götürəcəklər. Heyven xanım sevinəcək. Həmişə ona ilişirdi, ələlxüsus, yanlarında kimsə olanda:

- Xanım Hill, məgər görmürsünüz ki, bu xanımlar gözləyir?

- Xanım Hill, cəld olun. Lütfən.

Mağazaya görə çox dərd çəkməyəcək.

Yeni evdə, uzaq yad ölkədə hər şey başqa cür olacaq.

Onda o, ərdə olacaq - o, Evelin. Onda ona hörmət qoyacaqlar. Onunla anası kimi rəftar edəcəklər. On doqquz yaşı keçməsinə baxmayaraq, hətta indinin özündə belə tez-tez atasının kobudluğundan qorxur. Əmindir ki, buna görə ürək döyünməsi başlayıb. Böyüdükləri müddətdə atası onu Herri ilə Ernsti döydüyü kimi döyməyib; ancaq bir az əvvəl o, Evelini hədələməyə başladı ki, təkcə mərhum anasına görə ona əl qaldırmır. İndi isə onu heç kim qoruya bilməz. Ernst ölüb, Herri isə kilsələrin bəzədilməsi ilə məşğul olduğundan həmişə yollardadır. Bundan başqa, şənbə günləri pula görə fasiləsiz didişmələr sadəcə dözülməz idi. O, həmişə bütün məvacibini - yeddi şillinqi - verirdi, Herri də hər zaman bacardığı qədər göndərirdi, ancaq atalarından pul almaq böyük zəhmət tələb edirdi. Atası deyirdi ki, o bədxərkdir, başiboşdur, və zəhmət haqqlarını göyə sovurmaq üçün ona vermək fikrində deyil və daha çox şey deyirdi. Çünki şənbə günləri onla dil tapmaq olmurdu. Axırda heç nəyə baxmayaraq pul verib soruşurdu ki, bazar naharına ərzaq alacaqmı. Onda mağazalara götürülür, əlində qara dəri pul kisəsini sıxıb kütləni yararaq keçir, evə çox gec, bazarlıqla yüklənmiş vəziyyətlə qayıdırdı. Təsərrüfatı idarə etmək, himayəsində qalan iki balaca qardaşının vaxtında məktəbə getməsinə, vaxtında yemək yemələrinə nəzarət etmək çox çətin idi. Çətin iş, çətin həyat. Getməyə qərar verdikdə isə həyat onun gözünə elə də pis görünmədi.

Frenklə birgə başqa həyat axtarışana yollanmaq qərarına gəlmişdi. Frenk çox mehriban, qoçaq, vicdanlı idi. Onunla mütləq axşam paroxodu ilə gedəcək, onun arvadı olacaq, Buenos-Ayresdə, Frenkin Evelinin gəlişini gözləyən evində yaşayacaq. İlk görüşləri necə yaxşı xatırlayır; o əsas küçədə Evelinin tez-tez getdiyi evdə yaşayırdı. Darvazanın qabağında dayanmış, kepkası peysərinə sürüşmüş, bir çəngə saçı da bürünc rəngli üzünə düşürdü. Sonra onlar tanış oldular. Hər axşam onunla mağazada görüşüb, evə yola salırdı. Bir dəfə onu "Qaraçı qızı"na da aparmışdı. Onunla yanaşı, adət etmədiyi yaxşı yerlərdə oturanda Frenklə elə fəxr edirdi ki. Frenk musiqini sevir və özü də bir az oxuyurdu. Hamı bilirdi ki, o, Evelinə vurulub. Frenk "dənizçini sevmiş" qız haqda oxuyanda qəribə xoş utanclıq hissləri keçirirdi. O qədər uzaq diyarlardan danışdı ki. Gəmidə şagird kimi başlamış, ayda bir funta Kanadaya üzən Allen xəttinin paroxodlarında xidmət etmişdi. Xidmət etdiyi müxtəlif paroxod və xəttlərin adını sadalayırdı. Bir vaxtlar Magellan boğazında üzmüşdü və qorxunc pataqonlar haqda danışdı. Dediyinə görə, indi Buenos-Ayresdə yerləşmiş, vətəninə isə məzuniyyətə gəlmişdi. Atası hər şeyi öyrəndi və onun haqda fikirləşməyi belə Evelinə qadağan etdi.

- Bu dənizçiləri yaxşı tanıyıram, - o dedi.

Bir dəfə atası Frenklə dalaşdı, bundan sonra sevgilisi ilə gizləndə görüşməli oldu.

Küçədə axşam düşürdü. Dizində olan iki məktubun ağ ləkəsi yaxıldı. Biri Herriyə idi, biri atasına. Sevimlisi Ernst idi, ancaq Herrini də çox istəyirdi. Atası axır vaxtlar aşkar qocalmışdı; onun həyatında Evelinin yeri çox görünəcək. Hərdən çox mehriban ola bilirdi. Bu yaxınlarda xəstələnib, bir gün yatağa düşdü, o isə qızına ruhlər haqda hekayələr oxuyur və ocaqda yağlı çörək tikələrini qızardırırdı. Anası sağ olanda bir dəfə Haut-Hillə piknikə getmişdilər. Yadındadır atası uşaqları güldürmək üçün anasının şlyapasını başına keçirmişdi.

Vaxt keçir, o isə pəncərənin yanında başını pəncərəyə söykəyib kreton iyini içinə çəkirdi. Küçədən, uzaqdan şarmanka səsi gəlirdi. Musiqi tanış idi. Qəribədir, şarmanka bunu məhz bu axşam çalmağa başladı ki, anasına verdiyi vədi - bacardığı qədər evlərini gec tərk etmək, yadına salsın. O, anasının vəfatından öncəki sonuncu gecəni xatırladı: yenə dəhlizin o tayındakı darısqal və qaranlıq otaqda idi, küçədə isə qəmli italyan nəğməsi çalınırdı. Şarmanka çalana o vaxt altı pens verib çıxıb getməyini tapşırdılar. Atasının özündənrazı tərzdə xəstənin otağına girib söylədiyi sözlərini xatırladı:

- Lənətə gəlmiş italyanlar! Bura da gəlib çıxdılar.

Anasının onun gözünün qabağında keçmiş həyatı kədərlə varlığını dəlib keçdi. Gözə görünməyən fədakarlıqlarla dolu, dəliliklə başa çatmış həyatı. Yenidən anasının müti inadkarlıqla təkrarladığı sözlərini eşidib titrəməyə başladı: "Səfanın sonu ağrıdır! Həzzin sonu ağrıdır!" Qorxu içində dik atıldı. Qaçmaq! Qaçmaq lazımdır! Frenk onu xilas edəcək. O, ona həyat verəcək. Bəlkə məhəbbət də verdi. Yaşamaq istəyir. Niyə bədbəxt olmalıdır? Xoşbəxt olmağa haqqı var. Frenk onu qucaqlayıb bağrına basacaq. O Evelini xilas edəcək.

O, tələsən camaatın içində Nort-Uoll limanında dayanmışdı. Frenk onun əllərindən tutmuşdu, elə hey səyahətdən danışırdı. Əllərində kisə olan əsgərlər limana yığışdı. Pavilyonun enli qapılarından sahilə yan almış illüminatorlarla işıqlandırılmış qara nəhəng paroxodu gördü. Evelin susurdu. Yanaqlarının necə ağarıb soyduğunu hiss etdi. Ümitsizliyinin içində var-gəl edə dua edirdi ki, tanrı başına ağıl qoysun, vəzifəsinin nədən ibarət olduğunu ona işarə etsin. Paroxod dumana uzun, həzin fit verdi. Getsə, sabah Frenklə artıq Buenos-Ayresə gedən yolda, açıq dənizdə olacaq. Biletlər artıq alınıb. Frenkin bütün bu elədiklərindən sonra geri çəkilmək olarmı? Ümitsizlik ürəkbulanma gətirdi və o, sakit, coşqun dualar edirdi. Dayanmadan dodaqlarını qımıldadırdı.

Zəng ürəyini qopartdı. Frenkin əllərini sıxmasını hiss etdi.

- Gedək!

Yox! Yox! Yox! Ağlasığmazdır. Bütün dənizlərin dalğaları qəlbinin ətrafında tufan qaldırdı. O, onu bu girdaba sürükləyirdi; o, onu batıracaq. Əlləri həyacanla dəmir sürahidən yapışdı. Onu çəkib aparmış tufana fəryad qopartdı.

- Evelin! Evi!

Frenk baryerə doğru atıldı və onu arxasınca çağırırdı. Kimsə ona qışqırırdı, ancaq o, hələ də çağırırdı. Evelin solğun bənizini ona tərəf qətiyyətsiz və köməksiz heyvan kimi döndərdi. Gözləri Frenkə sevmədən, vidalaşmadan, tanımadan baxırdı.

Haynrix Böll

Mənim bahalı ayağım

Budur mənə də iltifat göstərdilər. Büroya gəlmək üçün dəvətnamə göndərdilər və mən də getdim. Büroda hamı mənə mehriban davranırdı. Çinovnik kartotekadan kartoçkamı çıxardı və "Hm" dedi. Mən də "Hm" dedim.

- Hansı ayağınızdır? - çinovnik soruşdu.

- Sağ.

- Başdan-ayağa?

- Başdan-ayağa.

- Hm, - yenə uzatdı və müxtəlif kağızlara göz gəzdirdi. İcazə verdilər ki, oturum.

Nəhayət, çinovnik ən münasib saydığı kağızda dayandı.

- Məncə, - o dedi, - bu elə sizin üçündür. Əla şeydir. Oturaq işdir. Respublika meydanındaki ictimai tualetlərdə çəkmə təmizləyən. Necədir?

- Çəkmə təmizləyə bilmirəm; yaxşı təmizlənməmiş çəkmələr ucbatından həmişə cəncələ düşmüşəm.

- Öyrənmək olar, - çinovnik dedi. - Hər şeyi öyrənmək olar. Alman hər şey edə bilər. İstəsəniz, ödənişsiz təlim kursu keçə bilərsiniz.

- Hm, - dedim.

- Nə deyirsiniz, yarayar?

- Yox, - dedim. - İstəmirəm. Belə gəlir məni qane etmir.

- Siz dəli olmusunuz, - mülayim şəkildə və mərhəmətlə dedi.

- Dəli olmamışam, heç kim mənə kəsilmiş ayağımı qaytara bilməz. Hətta siqaret satmağa da icazə vermirlər. İndidən imkan vermirlər.

Çinovnik stula yaslandı və sinəsini hava ilə doldurdu.

- Əziz dost, - başladı, - sizin ayağınız dəhşət bahalı ayaqdır. Kartoçkada göstərilib ki, iyirmi doqquz yaşınız və sağlam ürəyiniz var, ümumiyyətlə, amputasiya edilmiş ayağınızı nəzərə almasaq, daş kimi oğlansınız. Siz yetmiş il yaşaya bilərsiniz. Zəhmət olmasa, hesablayın görün bu nə qədər edir: hər ay yetmiş marka, on iki dəfə və bunları yaşayacağınız qırx bir ilə vurun; deməli, yetmiş on ikiyə, sonra qırx birə. Bunları hesablayın və üzərinə faizi də əlavə edin və nəzərə də alın ki, təkcə sizin ayağınız belə deyil. Və ehtimal var ki, uzun ömür sürəcək tək insan

da siz deyilsiniz. Siz isə çox gəlir əldə etmək istəyirsiniz! Bağışlayın məni, ancaq siz havalanmısınız.

- Cənab, - deyərək mən də stula yaslandım və sinəmi hava ilə doldurdum, - görünür ki, siz mənim ayağımı layiqincə qiymətləndirmirsiniz. O, çox bahadır, dəhşət baha. İş burasındadır ki, təkə ürəyim sağlam deyil, başım da işləyir. Diqqətlə qulaq asın.

- Vaxtım çox azdır.

- Qulaq asın! - dedim. - İş burasındadır ki, ayağım indi elə də pis təqaüd almayan çoxlu insan həyatı xilas edib.

Bu belə olmuşdu: tək-təhna ön tərəfdə uzanıb düşməni gözdən qoymamalıydım ki, bizimkilər vaxtında aradan çıxıb bilsinlər. Arxa cəbhədəki ştablar tez-tələsik yığışdılar, ancaq nə lap tez, nə də lap gec əkilmək istəyirdilər. Vaxtında olsun istəyirdilər. Əvvəl iki nəfər idik, ancaq ikincini çox tez öldürdülər. Ona daha xərciniz çıxmayacaq. Düzü evli idi, amma arvadı sağlam idi və işləyə bilər. Ona görə narahat olmağınıza dəyməz. O, büdcəyə ucuz başa gəldi. Cəmi bir ay xidmət etmişdi və bütün xərcləri bir poçt kartı ilə əsgər suxarı payokunda cəmləşdi. Namuslu əsgər idi, ən azından özünü qaydaya uyğun öldürməyə icazə verdi. Belə, tək qaldım, qorxuya qatlaşdım, sümüyümə kimi dondum və artıq yorulmuşdum, qərarə gəldim...

- Vaxtım çox azdır, - çinovnik təkrar edib karandaşını axtarmağa başladı.

- Yox, siz qulaq asacaqsınız, -dedim. - Ən maraqlısı indi başlayır. Belə. Elə ki, özümü buraxdım, birdən ayağımla bağlı bu hadisə baş verdi. Ayağa qalxa bilmədiyimdən fikirləşdim: onlara siqnal edərim; siqnal etdim, və bizimkilər əkildilər, növbə ilə, səliqə ilə, əvvəlcə diviziya, sonra polk, sonra batalyon və s., necə lazımdır o ardıcılıqla. Məni isə - axmaq bir vəziyyət alındı - məni götürmək yadlarından çıxdı, başa düşürsünüz? Çox tələsirdilər. Doğrudan axmaq vəziyyət alındı: ayağımı itirməsəydim, onların hamısını öldürəcəkdilər - generalı, polkovniki, mayoru, necə lazımdır o ardıcılıqla və onlara təqaüd verməli olmayacaqdınız. İndi ayağımın dəyərini özünüz hesablayın. Generalın əlli iki yaşı var, polkovnikin qırx səkkiz, mayorun əlli, hamısı bir nəfər kimi özləri sağlam, ürəkləri sağlam, ağılları başlarında. Əsgəri həyat tərzi ilə isə Hindenburg kimi ən az səksən yaşa kimi yaşaya bilərlər. Hesablayın, zəhmət olmasa: yüz altmışı iyirmiye vurun, sonra otuz, orta hesabla otuz il götürmək olar da, düzdür? Ayağım dəhşət bahalı ayaqdır, bu dünyada ən bahalı ayaqlardan biridir, düzdür?

- Həqiqətən də havalanmısınız, - çinovnik dedi.

- Yox, - cavab verdim, - dəli-zad olmamışam. Təəssüf ki, başım da ürəyim kimi möhkəmdir. Və çox təəssüf ki, ayağım belə olmamışdan iki dəqiqə qabaq vurub məni öldürmədilər. Gör nə qədər pul qənaət etmiş olardınız.

- İndi deyin görək bu işə razısınız mı? - çinovnik soruşdu.

- Yox, -dedim və oranı tərk elədim.

Karel Çapek

Pişiyin nəzər nöqtəsi

Budur mənim Adamım. Ondan qorxmuram. O, çox güclüdür, çünki çox yeyir; o hər şey yeyəndir. Nə tıxırsan? Mənə də ver!

O, gözəl deyil, çünki xəzi yoxdur. Tüpürcəyi azdır deyə su ilə yuyunmalıdır. Kobudcasına və dəhşət çox miyovlayır. Hərdən yuxuda mırıldayır. Qapını aç!

Başa düşmürəm niyə o Sahib oldu: bəlkə, qarnına qeyri-adi şey aşırıb. Otaqlarımı təmizləyir.

Pəncəsinə iti qara caynaq taxır və ağ kağızlarda nəsə cızır. Başqa heç bir oyun bilmir. Səhərlər yox, gecələr yatır; qaranlıqda heç nə görmür; heç nədən həzz almır: qan içmək istəmir, ov və dava arzulamır, kövrələndə mahnı oxumur.

Müəmmalı, sirrli səslər eşitdiyim, hər şeyin canlandığını gördüyüm gecələrdə o, stolun arxasında oturub, başını aşağı əyir və elə hey qara caynağı ilə ağ kağızlarda nəsə cızır. Elə fikirləşmə ki, sənin haqda düşünürəm; mən yalnız sənin caynağının sakit xışıltısına qulaq asıram. Hərdən xışıltı kəsilir: miskin axmaq başqa oyun fikirləşib tapa bilmir və ona yazığım gəlir, mən - necə məsləhətdir!- ona yaxınlaşacam və əzablı şirin yorğunluqda sakitcə miyovlayacam. Belə olduqda Adamım məni yuxarı qaldırır və isti üzünü xəzimin içinə salır. Belə anlarda onda bir anlıq yüksək həyat əlaməti hiss olunur və o, məmnunluqla ah çəkib, xoş şeylər mırıldayır.

Ancaq elə fikirləşmə ki, sənin haqda düşünürəm. Sən məni isitdin və mən yenə gecənin səslərinə qulaq asmağa gedəcəm.

Redyard Kiplinq

Amurun oxları

Biri var idi, biri yox idi. Simlada kasıb, lakin namuslu yerli hakimin gözəl bir qızı var idi. Qız ləyaqətli, mehriban idi, ancaq öz qüdrətini başa düşmür və ondan istifadə edə bilmirdi. Anası, bütün yaxşı analar kimi qızının gələcək taleyi üçün narahat idi.

Simlada subay və komissar vəzifəsində işləyən bir adam yaşayırdı. O, bəylik kürsüsünə ən yağlı tikə idi, lakin yaraşıqsız və hətta kifir idi. Bu Asiyada tapıla bilən ən çirkin adam idi. Adı Saqqot idi, Barr-Saqqot, ya da bütöv desək, Entoni Barr-Saqqot. Xidməti münasibətdə Hindistanın ən yaxşı hökumət məmurlarından biri idi. İnsani münasibətdə isə tez-tez aşıq olan qorilla.

İltifatlı diqqətini xanım Beytona tuşlayanda, əminəm, o, sevincdən göz yaşları axıtmışdı ki, Tale onu bu qoca yaşında bəxtəvər etdi.

Cənab Beyton inadla susurdu. O, üzüyola insan idi.

Komissarın əla imkanı var idi. Çoxlu məvacib alır, bununla yanaşı nəinki qənaət edir, əksinə geninə-boluna yaşayırdı. Atlar saxlayır, tədbirlər keçirir, ballar təşkil edir və ölkədə böyük nüfuza malik idi.

Nəql etdiyim əhvalat çox əvvəl baş vermişdi. Ancaq tarixdən qabaqkı Britaniya Hindistanında yox. Bəlkə də kimlərsə o illər yadıdadır. Laun-tennisin olmadığı, hamımızın kroket oynadığı illər. Təsvir etdiyim dövrdə heç kroket icad edilməmişdi. Onda 1844-cü ildə İngiltərədə məşhurlaşan yaydan ox atmaqla əylənirdik. O da indi laun-tennis kimi o vaxt geniş yayılmışdı. Hamı müxtəlif müdrik terminlərdən istifadə etməklə alim görkəmilə onun haqda fikir yürüdü.

Xanım Beyton uzaq məsafəyə - altmış yarda - əla atırdı. Və Simlada ən yaxşı "oxatan" idi. Kişilər onu Tara-Devidən olan Diana adlandırırdı.

Diana Barr-Saqqotun diqqətini cəlb etdi, və, dediyim kimi, anası şadlıqdan özündə deyildi. Kitti Beyton məsələyə daha sakit yanaşırdı. Pərəstişkarların arasında komissar kimi mühüm bir insanın da olması çox fərəhli idi; bununla rəfiqələrində ümumi paxıllıq oymaq xoş idi; ancaq başqa bir tərəfdən, komissardan axıb tökülən idbarlığı görməyə bilməzdi. Barr-Saqqot Kittinin nazı ilə oynayanda hər vasitə ilə özünü şışirtməyə çalışırdı. Belə edəndə son dərəcə gülməli görünürdü. Əbəs yerə ləqəbi "lanqur" - boz meymun deyildi ki.

Qüdrətli komissarı ayaqların altında görmək xoşdur - Kitti belə düşünürdü - ancaq siması gözəl, heç bir gələcəyi olmayan draqun zabiti Kebbonla qaçmaq daha xoş olardı. Zabitlə Kittinin oxşar cəhəti çox idi, Kitti onun mühitindən zövq alırdı, amma o, artıq-əskik heç bir hərəkətə yol vermirdi, çünki ciddi heç bir niyyəti yox idi, təmiz adam idi. Barr-Saqqotun zəhlətökən pərəstişkarlığından yaxa qurtarmaq üçün Kitti bu kavalərlə müxtəlif yerlərə qaçırdı. Hər dəfə anası buna görə onu danlayır, o isə deyirdi:

- Ana, axı siz də bilirsiniz ki, cənab Saqqot necə eybəcərdir!

- Canım, Allah da onu elə yaradıb, neyləmək olar? - anası etiraz edirdi, - Buna narazılıq etmək olmaz, bununla barışmaq lazımdır. Yaxşısı budur, anana qulaq as. O sənə yaxşılıqdan başqa heç nə arzulamır. Ağıllı ol və tərbiyəni gözlə.

Onda Kitti ədəb, ağıl, komissar və nigah mövzusunda ağzından çıxanı dedi. Cənab Beyton yalnız xaşxaşını ovuşdurdu. O, üzüyola adam idi.

Mövsümün sonu, zamanın yetişdiyini və münasib vaxtın çatdığını görən Barr-Saqqot özünün inzibati qabiliyyətini layiqincə qiymətləndirən plan tərtib etdi. O mükafat fondu olan, yalnız və yalnız xanımlar üçün yaydan atış müsabiqəsi təşkil etdi. Özudə mükafat olaraq bahalı brilyant biləzik təyin edildi. Yarışın şərtləri elə hiyləgərcəsinə və bacarıqla tərtib olunmuşdu ki, mükafat hökmən xanım Beytona çatmalı idi. Və bunu hamı o saat başa düşdü. Məsafə altmış yard, atış sayı otuz altı dəfə müəyyənləşdirildi.

Bütün Simla dəvət olunmuşdu. Ağacların altında çay stolları düzölmüşdü.

Görünən yerdə, mavi məxməri futlyarda olan brilyant biləzik günəş şüalarının altında bərq vuraraq göz oxşayırdı. Xanım Beyton gözə çarpacaq dərəcədə həyəcanlı idi. O, atla gənc Kebbonla gəlmişdi. Kebbon da çox həyəcanlı görünürdü və utanırdı. Kittinin rəngi avazı olmuşdu. Əsəbləşir və uzun-uzun bilərziyə baxırdı.

Barr-Saqqot tərki silah olunmuşdu və Kittiyə həmişəkəndən daha idbar, daha murdar görünürdü.

Cənab Beyton qüdrətli komissarın gələcək qayınatası kimi təkəbbürlə tanışlarına gülürdü. Yarış başladı. Yarış iştirakçıları olan xanımlar onlar üçün ayrılmış yerlərdə durdular, tamaşaçılar isə onların ətrafında yarım dairə şəklində topladılar.

Yaydan oxatma yarışlarını izləməkdən darıxdırıcı heç nə yoxdur. Günəş vadidən itib, ağacların üstündən yüngül axşam küləyi əsənə kimi elə hey atdılar. Camaat xanım Beytonun nə vaxt atıb mükafatı alacağını gözləyirdi. Kebbon yarım dairənin bir başında, Barr-Saqqot isə o biri başında dayanmışdı. Xanım Beyton siyahıda axırıncı idi. Rəqiblər zəif idi. Biləzikle birgə komissar da, şübhəsiz, ona çatmalı idi.

Komissar özü öz kübar əlləri ilə onun yayını dartdı. Kitti qabağa çıxdı, bilərziyə baxdı və onun ilk oxu hədəfin düz mərkəzinə düşdü.

Solda cavan Kebbonun bənizi ağardı, Barr-Saqqot isə çətinliklə gülümsədi. Kitti bu gülüşü görüb üzünü sola, Kebbon dayanan tərəfə tutdu. Ona gizlicə başı ilə işarə elədi və təzədən atmağa başladı.

Deyəsən, bunun ardınca gələn səhnəni yaxşıca təsvir edə bilməyəcəm. Xanım Beyton əla atıcı idi. O, oxlarını çox dəqiqliklə yerləşdirir, sistemli şəkildə nişan alır, gərilməmiş ipi buraxırdı...ancaq qızılı dairəciyə düşmək əvəzinə, ağa düşürdü. Bu minvalla, ağ dairəciyə beş ox

düşdü. Barr-Saqqot yamyaşıl oldu. Kitti bilərziyi udmadı. Yaraşıqsız yeniyetmə bir qızın səsi eşidildi:"Belə çıxır ki, mən qalib gəldim!"

Ana Beyton özünü saxlaya bilməyib, camaatın içində ağlamağa başladı. Kitti ədəbsiz sevinc dolu jestlə yayını buraxdı və öz yerinə qayıtdı. Barr-Saqqot çirkin qızın qırmızı əllərinə bilərziyi qoyanda mehriban və razı sifət almağa çalışdı. Müşkül səhnə alındı, çox müşkül. Hamı dağılışmağa tələsdi və Kittini anasına hər şeyi izah etmək üçün tək qoydu.

Ancaq Kebbon elə həmin dəqiqə Kittini götürüb apardı. Qalanı danışmağa dəyməz.

Tərcüməçi: Məmmədova Sevinc

Markus Zusak

"Kitab oğrusu" əsərindən "Söz silkələyən qız" nağılı

* * * Səhifə 116* * *

Lizel, az qala bu hekayənin üstündən xətt çəkəcəkdim. Elə bilirdim, sən artıq belə nağıllar üçün çox böyüksən, amma, bəlkə bu böyüklərə də maraqlı olar. Sənin haqqında, kitabların və sözlərin haqqında düşünürdüm və ağıma belə bir qəribə hekayə gəldi. Onda xeyirli bir şey tapacağına ümid edirəm.

Lizel səhifəni çevirdi.

* * * Səhifə 117* * *

Biri var idi, biri yox idi, bir qəribə adam var idi. O, qərara almışdı ki, həyatında üç şey əsas olacaq:

1. O, saçlarını hamı kimi deyil, əks tərəfə darayacaq.
2. Balaca qəribə bığları olacaq.
3. Günlərin bir günü o, bütün dünyanı idarə edəcək.

Cavan oğlan çox uzun zaman gəzib dolaşdı, dünyanı necə əldə edəcəyi haqda düşünür, planlar qurub hesablar aparırdı. Və budur bir dəfə qəflətən ağına ideal plan gəldi. O, uşağı ilə gəzən ana gördü. Anası uşağını ağlayanadək uzun-uzadı danladı. Bir neçə dəqiqədən sonra isə onunla çox mülayim danışdı və oğlan sakitləşdi, hətta gülümsədi də. Cavan oğlan ananın üstünə atılıb, onu qucaqladı.

- Sözlər! - gülümsədi.

- Nə?

Cavab olmadı. O, artıq qaçırdı.

Bəli, furer dünyanı sözlərlə fəth edəcəyini qərarlaşdırdı.

- Mən bir dəfə də olsa atəş açmayacağam. - qət etdi. - Bu mənə lazım olmayacaq.

Lakin, o, heç də düşüncəsiz biri deyildi. Ən azı bunda haqqını vermək lazımdır. O, qətiyyənlə ağılsız deyildi. Hücumun başlanğıcı üçün sözləri öz ölkəsinin mümkün olan hər yerində əkməyi fikirləşdi. Onları gecə-gündüz əkirdi, qulluq edirdi. Böyümələrinə tamaşa edirdi və budur

günlərin bir günü söz meşələri bütün Almaniyaya səs saldı... Ora becərdilmiş fikirlər ölkəsinə çevrildi.

Sözlər böyüdükcə bizim gənc furerimiz nişanlar yetişdirmək üçün başqa toxumlar da səpdi və bu cücərtilər də çiçəkləmək üzrə idilər. Vaxt yetişdi. Furer işə başladı. Öz əlləri ilə meşədən topladığı ən gözəl, ən çirkin sözlərlə xalqı tovlayaraq öz şövkətli ürəyinə dəvət etdi. Və insanlar axışb gəldilər. Hamısını konveyerə qoyub bir-neçə saniyədə onlara yeni həyat bəxş edən, dayanmayan maşından keçirirdilər. Zaman yoxa çıxırdı və indi insanlar ancaq onlara lazım olan şeyləri bilirdi. Onlar hipnoz olunurdular. Sonra münasib nişanları payladılar və hamı xoşbəxt oldu.

Tezliklə məşhur iyrenc sözlərə və nişanlara tələbat o qədər artdı ki, böyüyən meşələrə qulluq etmək üçün çoxlu adam lazım oldu. Bəzilərinin işi ağaclara çıxıb sözləri aşağıda duranlara atmaqdan ibarət idi. Yığılan sözləri furer xalqının qalıqlarına verirdilər, hələ əlavə üçün gələnlərdən danışırdı.

Ağaclara çıxan adamlara söz silkələyən deyirdilər. Ən yaxşı söz silkələyənlər sözlərin əsl gücünü anlayanlar olurdu. Onlar həmişə hamıdan yuxarıya dırmaşa bilirdilər. Belə söz silkələyənlərdən biri balaca arıq bir qız idi. O, öz meşəsinin ən yaxşısı hesab olunurdu, çünki insanın sözlərsiz necə aciz olduğunu bilirdi. Buna görə də o, hamıdan yuxarıya çıxmağı bacarırdı. Onda hərislik var idi, söz hərisliyi.

Amma bir dəfə o, elə bir insana rast gəldi ki, eyni ölkədə doğulmasına baxmayaraq, hamı ona nifrət bəsləyirdi. Onlar dost oldular və bu adam xəstələndi, söz silkələyən qız onun üzünə tək bir damla göz yaşını axıtdı. Göz yaşı dostluqdan - bir sözdən - əmələ gəlmişdi, o qurudu və tuma çevrildi. Qız növbəti dəfə meşəyə gedəndə həmin tumu başqa ağacların arasında torpağa basdırdı. Və hər gün işdən əvvəl və sonra sulamağa başladı. Əvvəlcə heç nə dəyişmirdi, amma bir dəfə axşamçağı, söz silkələdiyi iş gününün sonunda qız tuma baxmağa gələrkən gördü ki, torpaqdan kiçik cücərti baş qaldırıb. Qız ona uzun-uzadı baxdı. Ağac hər gün başqalarından daha sürətlə böyüyürdü və nəhayət bütün meşədə ən hündür ağaca çevrildi. Hamı ona tamaşa etməyə gəlirdi. Pıçıldışıb gözləyirdilər... fureri.

Qəzəblənmiş furer dərhal ağacın kəsilməli olduğunu elan etdi. Bu vaxt camaatın arasından söz silkələyən qız çıxdı. O, diz çökdü.

- Xahiş edirəm, - ağıladı - ağacımı kəsməyin.

Ancaq bu furerə təsir etmədi. O, qaydadan istisnaya imkan verə bilməzdi. Söz silkələyən qızı kənara çəkildilər, furer isə öz köməkçisinə çevrilib dedi:

- Baltanı, zəhmət olmasa.

Bu zaman söz silkələyən qız onu tutanların əlindən çıxıb qaçdı. O, ağaca dırmaşdı, hətta furerin baltası ağacın gövdəsinə batanda belə çıxmağa davam etdi və ən yuxarıdakı budaqlara çatdı. Aşağıdan qarışıq səslər və balta taqqıltısını eşidirdi. Yanından buludlar ötürdü, onlar sanki boz

ürəkli ağ bədheybətlər idi. Qorxmuş, ancaq inadçı olan qız aşağı düşmürdü. Elə hey ağacın yıxılmasını gözləyirdi. Amma ağac tərənəmədi. Üstündən saatlar keçdi, lakin furerin baltası ağacın gövdəsindən heç kiçik yonqar da qoparda bilmədi. Əldən düşən furer başqa birinə davam etməyi əmr etdi.

Günlər keçdi. Onları həftələr əvəz etdi. Yüz doxsan altı əsgər söz silkələyən qızın ağacına heç bir ziyan vura bilmədi.

- Axı o, orada nə yeyir? - insanlar soruşurdu. - Harada yatır?

Onlar bilmirdilər ki, digər söz silkələyənlər ona ərzaq atır və qız aşağı budaqlara enib onları götürür.

Yağış yağırdı. Qar yağırdı. Fəsillər bir-birini əvəz edirdi. Söz silkələyən qız aşağı düşmürdü.

Sonuncu ağackəsən təslim olanda, qışqırdı:

- Ey, sözsilkələyən! Düşə bilərsən! Ağacını heç kim kəsə bilməz.

O adamın kəlmələrini güclə eşidən qız pıçılı ilə cavab verdi. Sözləri budaqların arasından aşağı ötürdü.

- Yox, sağ olun - dedi, zira bilirdi ki, ağacı yıxılmağa qoymayan tək özüdür.

Nə qədər vaxt keçdiyini heç kəs bilmir, bir dəfə şəhərə yeni ağackəsən gəldi. Kisənin ağırlığından beli bükülmüşdü. Gözləri axırdı. Ayaqları əyilmişdi.

- Ağac? - adamlardan soruşurdu. - Ağac hardadır?

Camaat onun ardınca düşdü. Ağaca gəlib çatanda üstdəki budaqlar artıq buludların arasında gizləndilər. Söz silkələyən qız sözləri çətinliklə eşidirdi, adamlar ona yeni ağackəsənin gəldiyini və onun növbətçiliyinə son qoyacağını qışqırırdı.

- O, aşağı enməyəcək - insanlar deyirdi, - heç kəsin yanına düşməyəcək.

Onlar ağackəsənin kim olduğu bilmirdilər və bilmirdilər ki, o, heç vaxt geri çəkilmir. O, kisəsini açdı, oradan balta deyil, balaca bir şey çıxartdı. Adamlar gülüşdülər.

- Köhnə çəkiclə ağacı qırmazsan! - dedilər.

Gənc qulaq asmırdı. Özü üçün kisəni eşələyərək mismarları axtarırdı. Üç mismarı götürdü, dördüncünü isə ağaca vurmağa cəhd etdi. Ağacın aşağı budaqları yerdən çox hündürdə idi, o hesablamışdı ki, birinci budağa çatmaq üçün dörd mismar lazım olacaq.

- Bir bu axmağa baxın - tamaşaçılardan biri çığırdı. - Heç kim ağacı balta ilə aşırı bilməyib, bu isə elə bilir, bacaracaq... Və bu an tamaşaçı susdu.

İlk mismar beş zərbədən sonra ağaca girdi və möhkəm oturdu. Sonra ikinci mismar girdi və cavan adam gövdə ilə yuxarı dırmaşmağa başladı. Dördüncü mismardan sonra o, budaqlara çatdı

və qalxmağa davam etdi. Çox istəyirdi qışqırsın, ağaca çıxdığını desin, amma bunu etməmək qərarına gəlmişdi. Sanki, ağacın başına gəlib çatanacan çoxlu kilometrələr keçdi və bu çox saat çəkdi. Ağacın başına çatanda isə gördü ki, söz silkələyən qız ədyal və buludlara bürünüb yatıb. Çox dəqiqələr ərzində qıza baxdı. Günəş istisi buludlu örtüyü qızdırırdı. Gənc əlini uzanıb qızın dirsəyinə toxundu və o, yuxudan oyandı. Gözlərini ovxaladı və oğlanın üzünə xeyli baxdıqdan sonra danışmağa başladı.

- Bu doğrudan da sənsən?

Mən sənin üzündən, düşünürdüm, tum dənəsini götürmüşdüm?

Adam başını yellədi. Onun ürəyi əsdi və budaqlardan daha möhkəm yapışdı.

- Hə, mənəm.

Birlikdə ağacın başında oturmuşdular. Buludların dağılmasını gözləyirdilər, onlar aralanan kimi isə bütün meşəni gördülər.

- Meşə durmadan böyüyür, - qız dedi.

- Amma bu da böyüyür. - Və gənc əlində tutduğu budağa baxdı. Buna şübhə yoxdur.

Onlar bir-birinə doyunca baxıb danışandan sonra düşməyə başladılar. Ədyal və yemək ehtiyatlarını yuxarıda qoydular. Adamlar gözlərinə inana bilmirdilər, söz silkələyən qızla cavan oğlan ayaqlarını yerə basanda isə ağacda nəhayət balta yarıqları əmələ gəlməyə başladı. Qançırılar. Gövdədə kəsiklər və ətraf titrədi.

- O yıxılır! - cavan qadın qışqırdı. - Ağac aşır! - Haqlı idi. Söz silkələyən qızın ağacı bütün çox kilometrlik boyu ilə yavaş-yavaş əyilməyə başladı. Yer onu çəkirdi və ağac inildəyirdi.

Dünya silkələndi, hər şey sakitləşəndə isə ağac meşənin ortasında uzanıb qalmışdı. Meşəyə onsuz da heç nə ola bilməzdi, amma ən azından onda tamam başqa rəngdə bir cığır açılmışdı.

Söz silkələyən qız və cavan oğlan üfüqi gövdənin üstünə çıxdılar. Budaqlardan adlayaraq irəli addımladılar. Geri dönüb baxarkən isə gördülər ki, tamaşa edənlərin çoxu öz yerlərinə dağılışmağa başlayıb. Bəziləri o tərəfə. Bəziləri bu tərəfə. Bütün meşəyə. Amma qabağa getdikcə onlar bir neçə dəfə də dayanıb ətrafa qulaq asdılar. Onlara elə gəlirdi ki, arxadan, söz silkələyən qızın ağacından səslər və sözlər eşidilir.

Nodar Dumbadze

Ehsan

Ehsanın ölünün şərəfinə verilmiş hazırlıqsız ziyafət olduğunu zənn edirsinizsə, çox yanılırsınız. Elə şey olmur.

Bilmirəm böyük Saba bu sözü necə təfsir edir, amma Quriyada ehsan olduqca çox şey deməkdir.

Görünür, Cəbrailin özü adamların əsasən gecələr canlarını tapşırmasının qeydinə qalmışdır. Aqata nənədə də belə oldu.

Mən onda kənddə idim və yas mərasimində iştirak edirdim.

- Nə olub, Vikentiy, qoca nədən keçinib?
- Əşi, heç nə, yatıb bir də durmayıb.
- Demək, öz-özünə?
- Yox, həkimlər də bir az kömək olublar.

Elə qarının kandarından keçmişdik ki, bizi də dərhal Aqata ilə birgə yad etdilər:

- O-o, bəxtsiz Aqati, dur, bax gör kim gəlib, o-oooo!

Düzü, Aqata bizimlə zərrə qədər də maraqlanmadı və heç qalxmağı ağına belə gətirmədi. Mərsiyə oxuyanlar xoru darvazanın yanında toplaşdılar.

- Niniçka! Lənətə gələsən səni!... Başla da, saçlarını yol, ağla! – kimsə xatırlatdı.
- Vay, vay! Gör hansı günə gəlib çıxdım! Gözlərim nələr görür! Aqata-a-aa! İndi kim həyatımə baş çəkib “Necəsən, gözəlim Niniçka?” deyəcək! O-oo, inana bilmirəm, inanmıraaaaaam!
- Dayan görək, arvad! Yaşamağına inanmaq olmurdu, ölümünə necə inanmayasan, - bir kişi ağı deyən qolundan tutub sözünü kəsdi.

Yasa hazırlıq işlərini müşahidə etməyə başladım. Nəhəng qazanlarda lobyə qeyzlə qaynayırdı. Mamalıqə fısıldayıb şişirdi. Qaynayan suda dana üzürdü. Üç yüz nəfərlik masa isə pendir, kürü, çapaq balığı, göy-göyərtili, vineqret, turşular, ədviyyatlar, şərab, araq – bir sözlə, toylarda olan hər şeylə - bəzədilmişdi. Mərasimə təşrif buyuranlar öz aralarında boğuş səslə danışdılar.

- Bəs sonra, Beso?...
- Sonra soruşuram: Aqati nənə, yenə də neçə yaşın var? Deyir, deməli Çinədan Asalo qaçaqlığa başlayan ili mən ikinci dəfə ərə getmişdim.

- Nədir, Çinədan indi onun yaş kağızıdır?
- Bunu sənə deməyəcəm, amma mənə, qarı dünya görmüş qarğa ilə yaşd olar.
- Bir bax, elə uzanıb, sanki tər qızılığüdür... Elə bil yatır...
- Ürək xəstələrində belə olur...
- Hə, gərək hər şeydə bəxtin ola...

Bu arada, otaqda hələ də Aqati nənəni dilə tuturdular ki, ayağa dursun: “Qalx ayağa, bir söz de, hələ vaxt var, dəfnə hələ dörd saat qalıb...”

Başqa bir qrupa qoşuldum.

- Ümumi götürəndə isə, çox məsrəf oldu, Mixako...
- Bu pulları və yeməkləri vaxtında özünə versəydilər, bir neçə il yaşayardı... Zavallı hələ indi yadlarına düşüb.
- Oğlu amma savadlıdır, yenə də necə nankordurlar hamısı.
- Yaxşı ki, hələ bu gün gəlib çıxıb.

Çox keçməmiş hamını süfrəyə dəvət etdilər və başladı.

Aqati nənə hövsələ ilə gözləyirdi.

Beşinci stəkanda xatirələr gəldi:

- Yadınıza gəlir? Kim çay toplayan Aqatini xatırlamır?
- Otur, Rajden, qarışdırma...

Rajden oturdu.

- Məlum olduğu kimi, qarğa üç yüz il yaşayır, – digəri ayağa qalxdı.
- Bunu sənə kim deyib?
- Dayanın, o, bizim üç yüz il yaşadığımızı iddia edir, qarğanın buna nə dəxili var?
- Kimə qarğa dedin?
- Əl çək ondan, kənd həkimidir...
- Qoy getsin əvvəl özünü sağaltsın!...

Aqati nənə isə hələ də gözləyir. Onun üçün günəş sonuncu dəfə asta-asta qürub edir. Həyətdə isə şərabin təsirindən azmış qəlblər dolaşır.

Sonra nənə nəhayət kiminsə yadına düşdü. Tabutu həyətə qoydular. Teleqramları oxumağa başladılar.

- Yoldaşlar, 1004-dən çox teleqram gəlib: Moskva, Odessa, Volqoqrad, Kiyev, Leningrad, Xarkov, Sevastopoldan...

- Qulaq as, bəs Tiflisdən?

- Ts-s-s!...

- Unudulmaz Aqatinin faciəli ölümü ilə bağlı dərin hüzn içindəyik, başınız sağ olsun, sizinlə bir ağlayırıq Makari Tariel Eprisine Vasasi Pedosi Abeli Filipe Kseniya Kirile Heronti Domenti Mixako İnqirokva.

- Təbrik edirik, xoşb...

- Biabır olduq, bu teleqramı bura hansı axmaq gətirib?!

- Qulaq as, nə qədər ki “горько” qışqırmayıblar oxumağı qurtar.

Aqati təmkinli idi. Günəş gözdən itdi. Rəsmi olaraq axşam düşdü.

- Katse, nəyi gözləyirik, qəbiristana özü gedəsi deyil ki!

- Nə olub ki?! Qoy səhərədək doğma çırağında qalsın. Sabah basdırarıq...

- Sabah sənin özünü basdıracağıq, di tut tabutdan! Götürdük... B-bir... Geri qalmayın, düz gedin... Ey, hara getdin, darvaza o tərəfdə deyil!...

- Qarıcığaz ağırdır!...

Yol boyu tabutu aparanların bir neçə dəfə ayaqları ilişdi, iki dəfə nənəni yerə saldılar və uzun-uzadı onu yerinə qoymağa çalışdılar. Nəhayət, güc-bəla ilə qəbiristanlığa gəlib çıxdılar.

Qəbirqazanlar tabutu kəndirlə bağlayan arada ən fəal dərdlilərdən biri qəbirə düşdü:

- Aqati, ümid edirəm indi deməyəcəksən ki, səni çox istəmirik. Görürsən, Rajden həтта sənin ardınca gəlməyə hazırdır, - beləcə nənəyə sonuncu dəfə müraciət etdilər, bununla da hər şey başa çatdı.

Həmin gecə babamla buxarının qabağında oturmuşduq, qabağımızda şərab şüşəsi, aram-aram içirdik.

- Ambako baba, bizim yas mərasimləri haqda nə deyə bilərsən?

- Ölü özünə hörmət tələb edir. Biz də bunu bacarıyıq. Düzdür, hər şey qədərində olsa yaxşıdır.

- Axı bütün bu ehsanlara, mənasız pul xərcləmələrinə son qoymaq vaxtıdır.

- Allah canını sağ eləsin, oğul, biz hələ 1913-cü ildə bu haqda kənd toplantısında danışıbmışdıq, sonra “Səhər” kutaisi qəzetinə yazmışdıq, nə faydası...

- Nə haqda yazdığınız yadımdadır?

- Nəinki yadımdadır, hətta əzbər bilirəm! – babam canlandı və başladı: - “Toplantı mərhumun ailəsi üçün ağır yük olan düşünülməmiş məsrəfləri pisləmiş və ancaq başqa quberniyalardan gələnləri yedirib-içirməyi, yerli sakinlərə isə ölünün ailəsinin payını yeməyi qadağan etməyi qərara almışdır. Qətnamədə şərti pozanların 50 rubl məbləğində cərimə ilə cəzalandırması nəzərdə tutulmuşdur...”

- Və şərt necə oldu?

- Sən Allah, oğul, əgər bu şərt qüvvəyə minmiş olsaydı təkcə Rajdenin cərimələrinə milyon bəs etməzdi.

- Həəəə...

- Həəəə...

- Allah yazıq Aqataya rəhmət eləsin! – Ambako babam sakitcə deyərək qədəhini qədəhimə vurdu.

- Rəhmət eləsin! – razılaşıb içdim.

Hava işıqlanırdı. Aqatının evindən süfrə başında oxunan “Uzun illər” nəğməsinin ahəngsiz sədaları gəlirdi.

Nodar Dumbadze

Yaşayış sahəsinin paylanması üzrə komissiyaya ərizə

Yaşayış sahəsinin paylanması üzrə komissiyaya

vətəndaş N.Dumbadze tərəfindən çox da orijinal olmayan

ƏRİZƏ

Nəzərinizə çatdırıram ki, mən yumoristəm, daha doğrusu yumorist idim, çünki hal-hazırda heç zarafat etmək və gülmək həvəsində deyiləm.

Bir neçə il bundan əvvəl mənə bir yumorist kimi, iki uşaq atası və əlbəttə ki ailəli birinə heç bir təmənna olmadan və lütfkarlıqla ixtiyarına verdiyiniz lociyalı və eyvanlı üç otaqlı mənzilimi təhvil almanızı xahiş edirəm. Beləcə, xahiş edirəm mənzilimi qəbul edin.

Düşünməyin ki, nankoram.

Düşünməyin ki, tavanın hündürlüyü məni qane etmir.

Və ya ona görə narazıyam ki, döşəmənin qabarıqlığı məni və qonşumu onun başına nə vaxt düşəcəyimi güman etməyə vadar edir.

Və ya ona görə ki, birinci mərtəbədəki pıçıltı səsi bizə gurultu kimi gəlir.

Və ya ona görə ki, yağış yağanda lociyada hərbi-dəniz təlimləri keçirmək olar.

Və ya ona görə ki, kartondan düzəldilmiş qapılar soyğunçuluq üçün birbaşa təhrikdir.

Və ya ona görə ki, poçt qutularına heç nə sığışdırmaq, sığışdıranda da çıxarmaq olmur.

Və ya ona görə ki, qaraj tıkdirməyimə icazə vermədilər.

Və ya ona görə ki, qonşulardan kiminləsə yola getmədim. Yox.

Soruşa bilərsiniz ki - bəs məsələ nədədir? Deməli, məsələ bundadır. Bizim həyətdə bir sürü uşaq oynayır və böyüyür. Onların arasında mənim kiçik qızım da var. Bax budur, buna tamaşa etməyə taqətim yoxdur. Mənə rəhminiz, arvadıma isə yazığınız gəlsin.

Hər gün eyvanlarından boylanmış anaların öz övladlarına müraciətlərini eşidən uşağın halı necə olar:

- Luiza, Qalx yuxarı, ana! Yumurta ilə dünən atanın sürücüsü gətirən kürüdə ye, altı kilonu harasa eləmək lazımdır axı. Sonra isə sevdiyin yunan zeytunları, meksika ananası, ya da türk

halvası ilə ispan portağalı var... Ondan sonra yenə düşərsən, qızım, bütün həyatda tayı-bərabəri olmayan gözəlüm...

Və ya:

- Nunuka! Qalx,qızım. Axı atanın dissertasiyasının parlaq və yekdilliklə qəbul edilən müdafiəsindən və bu şərəfə verilən möhtəşəm ziyafətdən sonra, akademik atana deyəndə ki, onun xidmət etdiyi xalq xoşbəxt xalq olmalıdır, həmin akademikin arvadı bizə çox qəşəng xaricdən gətirilmiş bonbonyerka hədiyyə edib söylədi ki, bizim kimi gözəl ailə ilə tanış olduğuna görə Tanrıya şükür edir. Odur ki, yuxarı qalx, qızım, şokoladla çay iç, sonra yenə düşərsən, axı bir azdan Braziliyaya putyovka ilə bağlı Moskvadan zəng edəcəklər və mən də aşağı düşə bilmərəm, üstəlik əynimdə ev paltarıdır, yapon xələti...

Və ya:

- Merabik! Qalx, ingilis dilini hazırla, yoxsa tezliklə fransız dili müəllimən gələcək və biz alman dili müəlliminin yanına getməyi çətdirməyəcəyik. Mən də ona kimi "Steynvey" və mebelin tozunu silim, bilirsən axı karel tozağacı xüsusi qulluq tələb edir. Bir də atana zəng eləməliyik ki, maşını göndərsin, norka kürkü almağa gedəcəyik, yoxsa qaragüldə daha heç kim gəzmir. Qalx, oğlum, sən axı hamı tərəfindən hörmət edilən valideynlərini çox istəyirsən!

Və ya:

- Qulsunda! Oynadın, bəsindir. Atanla yeni əcnəbi filmin tamaşasına gecikirik. Bütün Gürcüstana cəmi dörd dəvətnamə yollayıblar və atan onlardan üçünü götürməkdən imtina edir, yadındadır, keçən il ona zorla dövlət mükafatını götürməyi məcbur etdilər. Di, tez ol, artıq zəng edib gəlməyimizi xahiş edirlər, hamı yığışıb və böyük ekranlara əlbəttə ki çıxmayacaq bu gözəl filmin tamaşasına bizziz başlamırlar.

Və ya:

- Qiviko! Neçə dəfə deyərlər, keçən il atan haqqında – onun tək Gürcüstan hüduqlarında deyil, üstəlik demokratik ölkələr də daxil olmaqla, həm də bütün İttifaqda necə ən istedadlı yazıçı olduğu, kitablarının necə bütün dillərdə nəşr olunması haqqında - televiziya verilişi getməmişdən bir gün əvvəl xəstələndiyin kimi xəstələnmək istəmərsənsə, belə qaçma. Necə ki, İntervidiniyadan yayımlanmalı olan verilişdən bir gün əvvəl atan səninçün Avstraliyadan dərman gətirməli və hələ öz yol təəssüratları ilə birinci proqramda bölüşməli olmuşdu... Eşidirsən, oğlum, çox qaçma!

Və bu zaman mənim arvadımın səsi hamısının sözünü kəsir:

- Qızım, qalx yuxarı!... Eşidirsən, Ketino? Atan yenə "lül-qənbər" gəlib, şalvarını əynindən çıxara bilmirik!

- Hə, necədir?

Yuxarıda deyilənlərdən irəli gələrək, ailəmin bütövlüyünü qorumağınızı və mənzilimi təhvil almanızı xahiş edirəm. Özüm isə həyətsiz, lociyasız, pəncərə-qapısız və ən əsası qonşularsız bir ev tutacam, ora qapanıb nəyin nə yerdə olduğuna özüm baxacam.

Robert Tompkins

Həqiqəti axtararkən

Onun axtarışları nəhayət bu ucqar, tənha kənddə başa çatdı. Köhnəlmiş komada ocağın yanında Həqiqət oturmuşdu.

O, heç vaxt bundan qoca və eybəcər qadın görməmişdi.

- Siz Həqiqətsiniz?

Qoca, büzüşmüş qarı qürurla başını yellədi.

- Deyin görək, mən dünyaya nəyi bildirməliyəm? Hansı xəbəri çatdırım?

- Onlara de ki, mən cavan və gözələm!